

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

ΠΡΩΤΟΙ ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε πώς ή ἀργοπορία τοῦ παρουσιάσματος αὐτοῦ τοῦ φυλλαδίου εἶναι ὑπερβολικά.

Καὶ φέτος μάλιστα ποὺ ἔχουμε νὰ ἐκδόσουμε δχτὼ ἀριθμοὺς ἀργοπορία αὐτῆς, μᾶς φέρνει προβληματικὰ πίσω.

Τὴν εὐθύνην αὐτῆς τῆς καθυστέρησης πρέπει νὰ τὴν φορτωθεῖ μισή ὁ τυπογράφος μας ποὺ δὲν μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ πώς ἔνα λογοτεχνικὸ περιοδικὸ μ. π. ο. ρ. ε. τ. νάχει ὅρισμένη χρονολογία ἔκδοσης καὶ τὴν ἄλλη μισή, ἡ μεταβατικὴ περίοδος τοῦ σωματείου μὲ τὶς γεν. συνελεύσεις του, τὶς λογοδοσίες, τὶς ἐκλογὲς καὶ τὶς βιοποριστικὲς γιορτὲς καὶ τοὺς χορούς του.

Η ΟΜΟΦΩΝΗ ἀπόφαση τῆς Γενικῆς μας συνέλευσης νὰ εὑρύνει τὸ σκοπό μας καὶ νὰ μετατρέψει τὴν ὀνομασία τοῦ σωματείου σὲ **“Ἐλληνικὴ “Ενωση τῶν Νέων θ’ ἀφήσει ἀναπότερητα ἐποχὴ στὰ χρονικὰ τῆς δράσης μας.**

Μὲ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα ποὺ η ἵδια συνέλευση ψήφισε καὶ ποὺ δημοσιεύουμε σ' δλλη σελίδα, ἀναλαμβάνουμε τὴν εὐθύνη νὰ ἐργαστοῦμε, προσανατολισμένοι σὲ πλαταντέρα Ἰδανικά, μὲ περισσότερο σύστημα καὶ μὲ τὴ θέρμη ποὺ χρειάζεται γιά τοὺς δυσκολόφταστους σκοπούς.

Βέβαια ποὺ η σκέψη τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἀναγκαίας δουλιᾶς γιὰ τὴν «ἀποπεράτωση» ἐνὸς τέτοιου ἔργου, μποροῦσε νὰ μᾶς πλημμυρίσει ἀπὸ τὸν θανατερὸ δισταγμὸ ποὺ γεννιέται ὅταν λείπει ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ η πείρα κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ ἐνθουσιασμός.

Ἐμεῖς ὅμως, παρακάμπτουμε τὸν κίνδυνον αὐτό, γιατὶ συνδυάζουμε καὶ τὰ δύο.

Καὶ μὲ τὴν πεποίθηση μιᾶς εὔμενικῆς στάσης τῆς κοινωνίας

ἀπέναντι στὶς προσπάθειες μας μποροῦμε ἀπὸ τώρα νὰ βεβαιώσουμε πῶς τὸ ἔργο μας δόσο καὶ νᾶναι βαρὺ καὶ δύσκολο θ' ἀποτελειωθεῖ καὶ θὰ σταθεῖ σὰν παράδειγμα ἐπιμονῆς καὶ φιλεργατικότητας γιὰ τοὺς κατοπινούς μας.

ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΥΜΕ μ' ἄδολο ἐνθουσιασμὸν καὶ μὲ ἀπερίγραφη χαρὰ τὴν ἴδρυση καὶ στὸ Κάρδο *"Ἐγωσης τῶν Νέων*. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμός μας μεγαλώνει ἀκόμη παρὰ πάνω γιατὶ οἱ ἀντιπρόσωποὶ μας ποὺ στάλθηκαν στὴν πρωτεύουσα γιὰ νὰ ἐμψυχώσουν καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς καϊριοὺς στὴν ἴδρυση τοῦ σωματείου, μᾶς βεβαιώνουν πῶς ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ σὲ κείνους, τέλειο ὑπάρχει τῶν ἴδαινικῶν μας τὸ ἀντάμωμα καὶ ἡ ἐν ὅ τη τα τῆς ἰδεολογίας μας.

Στοὺς νέους αὐτοὺς δημοϊδεῖτες μας ποὺ ἔρχονται νὰ ὑποστηρίζουν τὸν ἀγῶνα μας μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ώραίας τους ἥλικίας, στέλλουμε τὸν εἰλικρινέστερο μας ἀδελφικὸν χαρετισμὸν καὶ τὴ διαβεβαίωση μας πῶς πάντα θὰ μᾶς κρατᾶ στὸ πλευρό τους, μιὰ ἀπειρῃ ἀγάπη καὶ ἔνα ἀτέλειωτο ἐνδιαφέρο ποὺ μᾶς γεννᾷ ἢ σκέψη τῆς σοβαρῆς προσπάθειας των.

ΙΣΩΣ θάπρεπε νὰ μὴν ξαναγυρίζαμε πίσω πρὸς περασμένα λυπηρὰ ἐπεισόδια ποὺ συντάραξαν τὴ διανοούμενη τάξη τῆς *"Ἀλεξάντρειας* καὶ ν' ἀφήναμε τὶς πληγὲς νὰ ἐπουλωθοῦν μὲ τοὺς χρόνους τὸ πέρασμα.

Βρίσκουμεν ὅμως πῶς εἶναι ἀναπόφευκτο καθῆκο μας νὰ ἐπαναλάβουμε πιὸ ἐπίσημα καὶ μὲ τὸ ὄργανο τοῦ συλλόγου μας τὴ διαμαρτυρία ποὺ δημοσιέψαμε στὸν αἰγυπτιωτικὸ τῦπο ἐνάντια στὸν γιατρὸ *Λαγούδακη* (*Λάγγα*) ποὺ στὴν ἀκατάσχετη πολυπραγμωσύνῃ τους ζήτησε νὰ παρουσιαστεῖ καὶ μὲ τὴ λεοντὴ τοῦ... τεχνογνοκρίτη.

Κι αὐτὸ δῆμος θὰ τὸ συχωρούσαμε στὸν μοιραῖον αὐτὸν ἄνθρωπο ἀν δὲν εἰχε τὴν ἀξίωση νὰ μπάσει στὴ φιλολογία μας νέο εἶδος κριτικῆς ποὺ τὴν ἐγκωνίασε «εἰς βάρος» τοῦ ποιητὴ *Κ. Π. Καβάφη* καὶ τὴν ἔξακολούθησε παραλαμβάνοντας συμπαθητικοὺς καὶ ἀξιοπρόσεχτους τύπους τῆς *"Ἀλεξαντρινῆς* διανόησης.

Τὸ νέο δὲ αὐτὸ λαγουδαϊκὸ εἶδος, ἀπλοελληνικὰ θὺ πεῖ σκυλοβρύσιμο ἐνὸς προσώπου, συκοφαντία πάνω σὲ συκοφαντία γιὰ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, δργιο φαντασίας, χυδαιότητα λεξιλόγιου καὶ κραιπάλη ὕφους.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ἐπαναλαμβάνουμε, δῆμος καὶ στὴν

πρώτη μας διαμαρτυρία, πώς δὲν αἰσθανόμαστε παρά οἶχτο καὶ ἀηδία, ἀφοῦ καλὰ καλὰ ἵσως νὰ μὴν μποροῦμε νὰ τοῦ καταλογίσουμε τὶς πράξεις του.

ΓΙΑ νὰ βάζουμε ὅμως τὰ πράγματα στὴ θέση τους, πρέπει νὰ ὅμοιογήσουμε — κ' ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ τ' ὅμοιογήσουμε — πῶς τὸ δικαίωμα νάρχίσουν οἱ διάφοροι μικράνθρωποι νὰ βρίζουν καπηλικὰ τοὺς λογίους μας τὸ πῆραν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς λογίους, οἱ ὅποιοι στὴν ἀνεύθυνη διεύθυνση καὶ σύνταξη δυὸς-τριῶν ἐβδομαδιάτικων περιοδικῶν ἔχουσαν ὅση χολὴ κι ὅση κακία είχαν μεταξύ τους κ' ἐπέτρεψαν στοὺς σκύλους νὰ γλύφουν τὰ ἄγια.

Δὲν εἴμαστε ἐκεῖνοι ποὺ θ' ἀποδοκιμάσουμε τὴ λεπτὴν εἰρωνία καὶ τὴν φανιαρισμένη σάτυρα. Μὰ τὸ χυδαῖο βρισίδι, καὶ τὸ ἀνούσιο καλαμπούρι, καὶ τὴ βαριὰ χοντρολογία τὰ μισοῦμε καὶ τ' ἀποστρεφούμαστε ὅσο καὶ λυπούμαστε γιὰ τὴν κατάντια μᾶς κοινωνικῆς τάξης ποὺ ἐπρεπε νάταν ὑπόδειγμα καὶ μοντέλο γιὰ τὶς Ἀλλες.

ΟΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ συνεντεύξεις στὸν «Ταχυδρόμο» τέλειωσαν. Καὶ τώρα μποροῦμε νὰ ποῦμε τὴ γνώμη μας γι αὐτοὺς ποὺ μίλησαν. Δὲν θὰ κρίνουμε φυσικὰ τὸ ἔργο τους: θὰ κρίνουμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὅποιο μίλησαν γιὰ τὴν ἀλεξανδρινὴ λογοτεχνία. Ναὶ στὸν τρόπο αὐτὸν βρίσκουμε τὰ ἔξῆς ἔλαττώματα: στενοκεφαλιὰ καὶ ἄγνοια στοὺς παληούς, μὲ ἐλάχιστες ἔξαιρέσεις (πράμα ποὺ μᾶς λύπησε γιὰ δρισμένους ἀπὸ αὐτοὺς).

Ἐγωπάθεια κι ἀβαθοσύνη σχεδὸν σ' ὅλες τὶς γνῶμες τῶν νέων Καμμιὰ γενικότητα, καμμιὰ ἡ πη πρὸς τὸ περιβάλλον, κανένας σεβασμὸς πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους.

Βάλθηκαν ὅλοι νὰ ταξινομήσουν: ὁ α' ἀξίζει, ὁ β' δὲν ἀξίζει, ὁ γ' κάτι ὑπόσχεται, χωρὶς νὰ ἐμβαθύνουν στὸ ζήτημα, νὰ ἔξετάσουν τὴ συνολικὴ δουλιὰ καὶ νὰ βροῦν τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα.

Ἐξαίρεση στὸ παραπάνω ἐπίχρισμα στάθηκεν ὁ κ. Μ. Περίδης. Αὔστηρή, σεμνή κι ἀκριβόλογη ἀκούστηκεν ἡ φωνή του. Καὶ ἡ κρίση του είναι ἡ μόνη ποὺ τόλμησε νὰ ὑψωθεῖ σὲ γενικότητες, ἡ μόνη ποὺ ἀγκάλιασεν ὅρίζοντες καὶ ποὺ ἔδειξε τὰ στραβά μονοπάτια.

Οἱ Νέοι τῆς «ΑΡΓΩΣ» ἔνοιωσαν τὴν σημασία τῶν λόγων τους· μονάχα εὔχουνται: τὸ πλουσιώτερο αὐριο νὰ σταθεῖ σὰν μιὰ βουβὴ ἀκύρωση τῶν λόγων τοῦ κ. Μ. Περίδη.

Μιὰ παρατήρηση μόνο : Μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀπόδωσης τῆς συνέντευξης του φαίνεται ὁ κ. Μ. Περίδης πώς καταδικάζει τὸ πεζὸ ποίημα, γενικὰ σὰν λογοτεχνικὴ ἐκδήλωση.

Θὰ θέλαμε νὰ μάθουμε ἀν εἶναι γνώμη δική του — καὶ τότε τὴ δικαιολογία τῆς — ἢ κακὴ ἀπόδωση τῶν λόγων του.

ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΩΝΑ τοῦ θανάτου τοῦ Μπάϊρον γιορτάσθηκαν στὴν Ἀλεξάνδρεια μὲ μιὰ διάλεξη... σὲ σάλα κινηματογραφική. Ὁμιλητὴς ὁ κ. Παλαιολόγος Γεωργίου. Ὁ κ. Π. Γ. ἐνδιαφέροντος μονάχα γιὰ τὸν Φιλέλληνα καὶ ἀπὸ τὴν ἔποψην αὐτὴ ἡ διάλεξη του εἶχεν ἐπιτυχία· συχνὰ ὁ κόσμος παρασύρθηκε σὲ χειροκροτήματα ἀπ τὴν πατριωτικὴν ἔξαρση τοῦ κ. Π. Γεωργίου...

“Ομως ὁ Ποιητής ; Τί μᾶς εἴπε γιὰ τὸν Ποιητὴν ὁ κ. Π. Γ.; Μᾶς διάβασε τὴν πασίγνωστη πιὰ «Κόρη τῶν Ἀθηνῶν», μᾶς ἀνάφερε μερικοὺς τίτλους ποιημάτων, δυὸς τρία ἐρωτικὰ ἐπεισόδια τοῦ Ποιητὴ καὶ δυὸς γνῶμες τοῦ Γκαῖτε γιὰ τὸν Μπάϊρον. Νά, τὴ γνώσισε τὸ Ἀλεξανδρινὸ κοινὸ ἀπ τὸν Ποιητή. Φυσικά, σ' αὐτὸ δὲν φταίει καθόλου ὁ κ. Παλ. Γεωργίου. Φταίνε δῶμας οἱ διοργανωτές. Θὰ μποροῦσαν ἔξαφνα νὰ καλέσουν κι ἔνα λόγιο ποὺ νὰ γνωρίσει τούλαχιστο στὸ κοινὸ ὅτι, ἐκτὸς ἀπ τὸν Φιλέλληνα, ὑπάρχει κι ὁ Ποιητής ποὺ μένει καὶ θὰ μένει τέτοιος.

„Αλλὰ ἵσως νὰ φταῖμε ἔμειζ. Γιατὶ νὰ σεβούμαστε τόσο τὴν τέχνη; Δὲν εἶναι τάχα καλύτερο νὰ σεβούμαστε περισσότερο τὸν καιρὸ τοῦ κοινοῦ, τὸν καιρὸ ποὺ θ' ἀφιερώθει σὲ πράματα πιὸ πρακτικά;...

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

K. N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ "ΒΑΛΣΑΜΑ" "Έκδοση «Νέας Ζωῆς» 1923.

Οἱ δυνατοὶ συγκλονισμοὶ τῆς διψασμένης Σκέψης μπροστά σὲ τόσα ἄλυτα ἐρωτηματικά, τὸ ἀνύψωμα τῆς ποιητικῆς ψυχῆς μπροστά στὴν αἰώνια Ὡραιότη καὶ Ὁμορφιὰ αὐτὰ εἶναι ποὺ ἐ μ π ν ἐ ο ν ν τὸν ποιητὴ καὶ τοῦ κεντρίζουν ὅλες τὶς εὐγενικὲς δυνάμεις γιὰ τὴν ἐ κ δ ἡ λ ω σ η.

Θεός θρονιάζει τότε μέσα του, καὶ σ' ὅ,τι πεῖ νοιώθουμε τὴ δεῖκια πνοή τῆς δυνατῆς του ἔμπνευσης.

Γιὰ τὸ θεῖκὸ δῶμας αὐτὸ δρόνισμα ἔκεινο ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο δὲν εἶναι, οὔτε ἡ εὐχέρεια στίχου, οὔτε... ἡ κατεύθυνση ὥρισμένων συναιστημάτων ποὺ ἔχουν σχέση μὲ εὐάρεστες ἢ δυσάρεστες παραστάσεις.

'Αποτυχημένο θὰ εἶναι σήμερα κάθε πλαστικὸ ποίημα, γιατὶ ἡ πλαστικὴ ποίηση ἔχει πρὸ πολλοῦ ἔξαφανιστεῖ. 'Αποτυχημένα ἐπίσης καὶ περιττὰ εἶναι τὰ ποιήματα ποὺ μὲ ἔννοιες ἀόφιστες θέλουν νὰ μᾶς ὑποβάλλουν κάποια συγκίνηση, γιατὶ αὐτὸ ἀνήκει μόνο στὸ βασίλειο τῆς μουσικῆς, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν ὁρχηστικὴ καὶ ποίηση ἀποτελοῦσαν κάποτε τὴν τριστόστατο θεάν 'Ἄρμονία.

Μόνο ἡ συλλογή, διὰ τὴν στοχασμὸν, ἡ σκέψη μᾶλλα λόγια, ἀπὸ τὴν ὁποία ποτὲ δὲν λείπουν οἱ δυνατοὶ παλμοί, μπορεῖ νὰ μᾶς ἔμπνεύσει.

Κρίνοντας τὰ Βάλσαμα κυρίως διὸ πράγματα θὰ ἔξετάσω. Πρῶτα τὴν ἔμπνευση καὶ ἔπειτα τὴν ἐκδήλωση.

I. ΕΜΠΝΕΥΣΗ

Τί ἀκριβῶς ἔννοιω μὲ τὴ λέξη αὐτὴ φαίνεται ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Γιὰ νὰ καταλήξουμε δῶμας ἀσφαλῶς σὲ ὥρισμένο συμπέρασμα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναλύσω μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀντιπροσωπευτικότερα ποιήματα τοῦ κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδη κατατάσσοντας αὐτὰ σὲ τρεῖς σειρές.

Δον) Τὰ ποιήματα ποὺ ἔχουν μὲν κάτι τοὺς λείπεις μορφὰς ἡ βαθειὰ καὶ ἀληθινὴ ἔμπνευση σηματούνται πρώτη σειρά :

Πρῶτα παίρνω τὸ ποίημα «Σαλώμη» :

"Οταν καταπινόμαστε θέμα γιὰ τὸ όποιο ἄλλη μιὰ δυνατότερη ἔμπνευση εἴτε τὸν τελευταῖο λόγο στὴν τέχνη, πρέπει καὶ μεῖς στὸ βάθος νὰ ποῦμε τὰ ἴδια. Ἡ Ἀντιγόνη, ἡ Ισμήνη καὶ ὁ Οἰδίπος, ἡ Κλυτεμνήστρα καὶ ὁ Ιππόλυτος ἔμειναν καὶ θὰ μείνουν αἰώνιοι τύποι. Μπορεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Γκαϊτε κάτι νὰ ἀλλαξεῖ ἀπὸ τὴν πλοκὴ καὶ στὰ ἔξωτερικὰ στὴν «Ιφιγένεια ἐν Ταύροις». Ἀλλὰ κατὰ βάθος ἡ ἀρχικὴ ἔμπνευση τοῦ Εὐριπίδη ἔμεινεν ἀθυητη. Ὁ ποιητής μας δῶμας στὴ Σαλώμη του κάμνει ὅτι δὲν ἔκαμεν οὔτε αὐτὸς ὁ Γκαϊτε : Γράφει :

«Εἰ μαίνη Σαλώμη Μέσ τῇ σάρκα μου
Κλείνω τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λαγνείαν
Καὶ τοὺς κυματισμούς ταφράτου μου κορμιοῦ
Γλυκοπυρώνει ὀχόρταγη ἡ μανία.

Ο λόγος πρὸς τὸν Ἡρώδη :

“Αν λαχταρᾶς Ἡρώδη νὰ χαρεῖς
Τὸ λίγωμα ποὺ δίνουν οἱ γραμμές μου
Καὶ νὰ φέρεις εἰς τὸ μεθυστικὸ πιοτό
Ποὺ δλόγυρα θὰ χύνουν οἱ δρμές μου...

Τί πιστὸ δράμα γε εἶναι αὐτὸ ποὺ «χύνονται οἱ δρμές»

“Αν θέλεις στῶν δργίων τὸ χορὸν
τῆς γύμνιας μου νὰ δεῖς τὰ ροδοκάλλη

Φαίνεται πώς ἀκόμα δὲν είχε γυμνωθεῖ :

Καὶ παρακάτω :

Στεῖλε καὶ φέρε μου σ' δλόχυρου ταψί¹
τοῦ Γιοχαννάν, τοῦ Ἐβραίου τὸ κεφάλι.

Πολὺ παράλογο θὰ εἶναι νὰ θέλουμε μέσα σ' ἓνα ποίημα ἀπὸ 12 στίχους, νὰ βροῦμε δλόκηληρη τὴ Σαλώμη. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δόφείλει νὰ ἔξεταζει κανείς, σὲ τέτοιου εἴδους ποίηματα, εἶναι ἂ ν περιλαμβάνει τὸν διάλογο της γυναικός με τοῦ Ιησοῦ, οὕτως ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύεται ὁ τύπος, τὸ σύνολο τοῦ δόποίου εἶναι ἀδύνατο νὰ περιλάβει. Αὐτὸ δις δοῦμε τόρα καὶ στὴ ποίημα αὐτό.

Η Σαλώμη εἶναι ὁ αἰώνιος τύπος τοῦ θηλικοῦ, τῆς ὁμορφιᾶς, ποὺ σκοτώνει, τοῦ δργασμοῦ ποὺ χαντακώνει διπλά, διπλά, ἔχει ἀνάγκη.

Ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν περιλάβει εἶναι δχι τὸ «δτι» καὶ τὸ «πῶς» ζητᾶ τὸ κεφάλι τοῦ Γιοχαννάν, γιατὶ αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάμει ἀδιάφορα καὶ γιὰ τὴν Ἡρωδιάδα. Εἶναι ἡ λύσσα ποὺ πνίγει τὰ στήθεια τοῦ θηλικοῦ, δταν τῆς ἀρνηθοῦν τὸ φίλημα, γιὰ τὸ δόποιο λειώνει, δέργωσμός ποὺ πληγώνεται καὶ θέλει ἴκανοποίηση, δέργωσμός ποὺ θέλει νὰ ξεσπάσει, εἶναι ἡ λαγνεία ποὺ θέλει νὰ δόσει καὶ νὰ πάρει ἡδονή, τὴν δόπια ποτὲ ἔως τόρα δὲν ἔχει ἀπολάψει, δὲν ἔχει νοιώσει. Αὐτὰ εἶναι ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὸν τύπο τῆς Σαλώμης καὶ ποὺ μποροῦν νὰ ἐμπνεύσουν ποίημα.

Ο ποιητὴς ὅμως τῶν Βαλσάμων, ποὺ είχε μὲν κάτι μέσα του, δχι ὅμως καὶ τὴν ἀληθινὴ ἐμπνευση τίποτε ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν φανέρωσε στὸ ποίημα.

Σ' ὅλο του τὸ ποίημα δὲν κάμνει τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς

έκθέτει τὸ «πῶς» ή Σαλώμη ζητᾶ τὸ κεφάλι, πράγμα ποὺ δὲ δίνει—καθὼς εἰτα καὶ παιραπάνω—οὗτε τήν ἐλάχιστη ίδέα τῆς ψυχῆς της. Ἀδιάφορο πολὺ μᾶς εἶναι, ἀνὴρ σάρκα τῆς Σαλώμης κλείνει τήν ἡδονή, τὴν λαγνεία καὶ τὴν μανία καὶ ὅτι ἄλλο θῦμορούσε νὰ πεῖ, γιὰ νὰ τεριάσουν οἱ στίχοι, τὴν στιγμὴν ποὺ δὲ φανερώνει ὅτι η λαγνεία καὶ η μανία της εἶναι εἰς τὸν απόκεφαλισμόν του. Ἐπρεπε στὸ ποίημα νὰ φανεῖ καθαρὰ πῶς ἔκεινο ποὺ ξητᾶ τῆς εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τήν ίκανοποίηση τοῦ ἀσυγκράτητου πάθους της. «Ἄς ἔλειπε ἐντελῷς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἡρώδη, γιατὶ ἔτσι παρουσιάζεται η Σαλώμη σὰν νὰ κάμνει παξάρια καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ νομίσει πῶς τὰ γλυκοπυρώματα ἔκεινα, οἱ λαγνείες κτλ. δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά γυναίκειοι τρόποι γιὰ νὰ καταπείσουν τὸν ἀχαρο τετράρχη. Καὶ τέλος ἔτσι ὅπως εἶναι γραμμένο τὸ ποίημα, ὅχι μόνον δὲν ἀποκλείει, ἀλλὰ καὶ ὑποβάλλει μὲν ἔκεινα τὰ «ἄν», καὶ τήν κρύα ἔκεινή στὸ τέλος φράση, τήν ίδέα πῶς τὸ πρόσωπο, γιὰ τὸ δοποῦ μιλεῖ η Σαλώμη, τῆς εἶναι ἀδιάφορο, ἀφοῦ λέγει :

«Τοῦ Γιοχαννὰν τοῦ Θραύσιον τὸ κεφάλι».

Νομίζει κανεὶς, ὅτι η Σαλώμη ξητᾶ τὸ κεφάλι, σταλμένη ἀπὸ τήν Ἡρωδιάδα σύμφωνα μὲ τήν Ιερὰ Ιστορία.

Φῶς φανερὸ λοιπὸν τὸ ποίημα αὐτὸ δείχνει πῶς δὲ γράφηκε ἀπὸ βαθειά καὶ ἀληθινὴ ἔμπνευση. Ἐξετάζοντας καλύτερα θὰ βροῦμε δυὸ διάφορες Σαλῶμες:

Μιὰ στήν ἀρχὴ τοῦ *Οσκαρ-Ονάïl*, δπου παρουσιάζεται μεστωμένη ἀπὸ λαγνεία καὶ ὀργασμό καὶ μιὰ ἀπὸ τήν Ιερὰ Ιστορία στὰ δυὸ τελευταία τετράστιχα, ποὺ ξητᾶ τὸ κεφάλι τοῦ Προδρόμου καὶ τὸ πινσυμφωνικόν μονάδαν της γιὰ νὰ χορέψει.

Δὲ θέλω νὰ πῶ μ' αὐτὸ πῶς ἔνσυνείδητα πάρθηκαν οἱ δυὸ αὐτὲς Σαλῶμες. «Ἀλλωστε καὶ ἔνσυνείδητα, ἀν κάμει κανεὶς ἔνα τέτοιο πράγμα, θὰ εἶναι ἄξιος ἐπαίνων, ὅταν τὸ κατορθώσει μὲ ἐπιτυχία. Οὔτε κανὸν θύμη ἔκαμνα λόγο γιὰ δυὸ Σαλῶμες, ἀνὴρ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς στὸ πρῶτο τετράστιχο, ἔως ὅτου νὰ ἀρχίσει τὶς συμφωνίες, δὲν παρουσιάζετο τόσο ἀψυχολόγητα. «Υπάρχει ἄραγε πιὸ ἀψυχολόγητο πράγμα τὴν στιγμὴν ποὺ εἶναι γεμάτη μανία κτλ., νὰ κάθεται νὰ αὐτοεξετάζει τὸν ἑαυτό της, παρουσιάζοντας τὰ πάθητα ποὺ περικλείνει η σάρκα της μὲ κεῖνα τὰ

Εἶμ' η Σαλώμη...» κ.τ.λ.;

«Αν λάβει κανεὶς ὑπὸψει τήν ψυχική της ἀνάβροι, πῶς εἶναι δυνατὸ η Ομορφούλα αὐτὴ μέσα στὴ ζάλη καὶ στήν δρμή της,

ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἔυπνα τὸ ἔνστικτο μέσα της, νὰ ξεδιαλύνει τί ἀκριβῶς ἔχει, ὅστε νὰ κάθεται νὰ δρίζει, ὅτι ἡ μανία ποὺ γλυκοπορώνει τοὺς κυματισμοὺς αὐτοῦ. εἶναι ἀχρότα γη;

... «Γλυκοπορώνει ἀχρότα γη μανία!

Αλλὰ εἶναι καιρὸς πιὰ νὰ ἔλθουμε σὲ ἄλλο:

β) Στὰ περισσότερα ποιήματα ἡ Σκέψη είνε τόσο ἀπλῆ, ποὺ περιορίζεται σ' ἕνα γεγονός, σ' ἕνα συλλογισμό.

Ἐτσι μὲ τὸ συλλογισμὸν πῶς ἡ φύση τοῦ τεχνίτη... «χύνει λάμψη στὸ βασιλεῖο τῆς Τέχνης» γράφει τὸ ἀνάλογο ποίημα.

«Εἰπ ὁ τεχνίτης στὴν Ἀνατολή :

«Νοιώθω ἕνα φῶς μέσ τὴν ψυχή μου

Νοιώθω βαθειὰ πῶς εἶναι φῶς

Πότε ἡ χαρὰ τὸ φανερώνει

Καὶ πότ' ὁ πόνος ὁ κρυφός.

(Γιατὶ πρωφήτης ἀφοῦ φανερώνει; — Ἰσως γιὰ νὰ συμφωνήσει μὲ τὸ «φῶς»!...)

Τὰ αἰσθήματα δῆλο καὶ ἀγρυπνῶν

· · · ·

Καὶ μέσ τῆς Τέχνης τὸ βασιλεῖο
χύνει τὴ λάμψη του ἀπαλά.

γ) Ἀλλες πάλι φορές τὴ Σκέψη του τὴν παίρνει ἐτσιμη ἀπὸ τὴν ἴστορία. Ἐτσι γράφει τὸν «Τραγουδιστή» του Ἡ ἔννοιά του εἶναι ἡ ἔξης:

Ἡ Δύση μᾶς κλέβει τὴν ἀθάνατη Τέχνη (βιολί καὶ φλογέρα). Δὲν ἔχουμε ὅμως χάσει τὴν ποιητική μας φύση καὶ παρὰ τὶς περιτέτεις τῆς δουλείας ξαναπαίδνει πάλι χάρη καὶ ἔτσι ξαναζούμε τὸ τραγούδι:

•Καὶ τώρα τραγουδᾶ

Πέρονοντας χάρη

Ἄπ τὸ φεγγάρι.

δ) Υπάρχουν ποιήματα ἐδὼ τὰ δόποια ἐνῶ κανεὶς τὰ ἔννοεν ἀδύνατο διώσει νὰ βγάλει ζωντινό. Ξέρουμε τί θέλει νὰ πεῖ μὲ τὸ ποίημά του ἡ «Ἀπιστία».

Μὲ κάλεσε στὸ ἀρχοντικό της

τὸ πλούσιο μᾶς σκοταδερὸ... κ.τ.λ.

Αλλὰ ἡ ἀπιστία του αὐτῆς πρόστι τὴ Θλύψη μπορεῖ ποτὲ νὰ μᾶς κάμψει νὰ νοιώσουμε κάτι; Τὸ νὰ φεύγεις ἀπὸ τὴ Θλύψη καὶ νὰ ξητᾶς τὴ χαρὰ εἶναι τόσο φυσικὸ ποὺ δὲ χωρεῖ καμμιὰ ἐκμετάλλευση γιὰ νὰ γραφεῖ ποίημα, ὅπως καὶ τὸ γεγονός ὅτι «τρῶμε»:

ε) Υπάρχει κάπου τὸ ποίημα «Σὲ μᾶς σβυσμένη διμορφία».

Μόνο του ἀκόμα θὰ ἔφτανε νὰ μᾶς δείξει τί λογῆς εἶναι ή "Εμπνευση τοῦ ποιητῆ μας. Ἀπὸ τὸ μέτρο χωρὶς νὰ θέλουμε θυμούμεθα τὴν «Φαρμακωμένη» τοῦ Σολωμοῦ. Τί διαφορὰ ὅμως! Ὁ πραγματικὸς ποιητής, ποὺ νοιώθει τὸν πόνο νὰ τὸν στίγει, ξεσπά στὸν τάφρο πιὰ τῆς πεθαμένης:

«Ἄχ ! Τὴν πλάκα τοῦ τάφου κρατεῖς;
καὶ χύνει μαῦρα δάκρυα... Ὁ ποιητὴς ὅμως τῶν Βαλσάμων θέλει νὰ μᾶς ζωγραφίσει τὴν κηδεία της μὲ τὸν πόνο ἀ μὲν λητὸν καὶ μὲ τὸ λιγμὸ συγχρόνο!

Σ' ἐπήγαναν στὸ κοιμητῆρι (γράφει)

Μὲ δάκρυα καὶ μὲ σπαραγμό...

Κι ἄλλοι μ' ἀμύλητο...

...

...»Ἐβρεχε τόσο ποὺ τὰ νέφια κ.τ.λ.

Τῆς ἵδιας σειρᾶς ποιήματα βρίσκει κανεὶς πολλά. Ἀφίνω γατὰ μέρος τὸν «Τυμπωρύχο» τὸν «Καραβοκύρη» τὶς «Στροφὲς» τὴν «Ἀνθινὴ δέηση» καὶ ἔνα σωρὸ ἄλλα, καὶ πάριν μονάχα γιὰ νὰ τελειώνω δυὸ ἀκόμα : Τὸ «Κυπαρίσσι» καὶ τὸ οἱ «Βούλγαροι».

στ') Στὸ Κυπαρίσσι μᾶς δείχνει φανερὰ τὸν ἀχαλύνωτο ρομαντισμό. Γιὰ μιὰ καὶ μόνη εἰκόνα εἶναι ίκανὸς νὰ γράφει δύο σελίδες σὲ ὡραίους στίχους οἱ ὄποιοι ὅμως δὲν περικλείουν τίποτα. Ἡ θέα τοῦ κυπαρισσιοῦ πάντα μᾶς προξενεῖ κάποια συγκίνηση. Ἡ συγκίνηση ὅμως αὐτὴ ἔχασται ἀπὸ τὲς περιστάσεις. Πολὺ ἀσχηματικόν μέσα στὸ ποίημα ὁρίζεται τις πράξεις :

«Σύμβολο τῆς αἰώνιας Πίστης

καὶ τῆς θλιψίμενής

Πώς εἶναι δυνατὸ νὰ μοῦ φανεῖ σύμβολο τῆς «θλιψιμένης ὅμορφιας» τὴν στιγμὴ ποὺ τὸ βλέπω νὰ ὑψώνεται μαῦρο καὶ πένθιμο ὀπάνω ἀπὸ τὸν τάφο π.χ. τοῦ πατέρα μου ἢ ἄλλου ἀγαπημένου προσώπου ποὺ ἔχει πιὰ λειώσει στὸ χῶμα ; Ἐκτὸς πιὰ ἄν καὶ τὰ λειψάνα τῶν νεκρῶν ποὺ σχεδὸν ξεχνιούνται στὸ μνῆμα εἶναι «θλιψιμένες ὅμορφιες» !

ζ') "Ἄλλη μιὰ ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἐμπνευσή του εἶναι τὸ ποίημα οἱ «Βούλγαροι»

Εἶναι ἀλλήθεια πώς ἡ φυλὴ αὐτὴ εἶναι τόσο κακούργα, ποὺ τὰ ἔργα της προξενοῦν φρίκη. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔπειτε νὰ προκαλέσουν στὸν ποιητή μας δὲν εἶναι τὸ μῆσος, γιατὶ ὁ ποιητὴς μοιάζει πάντα μὲ μικρὸ παιδάκι. Μιὰ αἰωνία καλωσόνη ἀγαθερμαίνει τὰ σπλάχνα του.

— Σκοτώνουν οἱ Βούλγαροι ; "Ἄς ἀφήσουμε στοὺς δημοσιγρά-
φους νὰ τοὺς πατάξουν μὲ «πτερόεντα» λόγια σᾶν κι αὐτὰ τοῦ
ποιήματος :

«Σᾶς ἔξεβρασεν ὁ Βόλγας
δικαίως θεοῦ
Μὲ τὰ βέβηλα πέλματα
τὴν «γῆν νὰ μολύνετε
τὴν Ἐλληνίδα» κτλ.

...

Ξαστεριὰ δὲν φωτίζει
τὰ πυκνά σας σκοτάδια
τῆς ἀγάπης χαμόγελα
δὲν ἀνθίζουν στὰ χεῖλα σας κτλ.

Δὲν ξέρω ἂν ὁ Κάλβος — ποὺ μᾶς τὸν θυμίζει τὸ μέτρο — ἥτουν
ἴκανὸς νὰ γοάψει μιὰ τέτοια... ὡδὴ ἀπὸ ὑβρεολογία ! Ἐκεῖνο ποὺ
ξέρω εἰναῑ ὅτι τὰ ἄνομα καὶ φριγτά ἔργα τῶν Βουλγάρων ἐπρεπε
νὰ φέρουν τὴ Σκέψη, νὰ τὴν πλατύνουν ἀπό τὴ μερικότητα στὸν
ἄνθρωπο, μ' ὄλες τὶς καλὲς καὶ κακές του ιδιότητες, σὲ τρόπο,
ῶστε νὰ φτάσει σὲ κάποια γενικότητα καὶ ὅχι νὰ περιοριστεῖ στὴν
περιγραφὴ μὲ δραίες λέξεις καὶ δυνατοὺς στίχους ὠρισμένου λιον.
Ξέρει ἄρα γε ὁ ποιητής μας ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ στὴ χώρα τῶν
«ἀγρίων ὁρδῶν» Ἐλληνες καὶ Βούλγαροι, ποὺ ζοῦν τόσο ἀγαπη-
μένα, ὥστε κάμνουν καὶ συνοικέσια ; Ποὺ βρήσκεται λοιπὸν ὅλο
αὐτὸν τὸ μίσος τοῦ ποιητή, ἂν ὅχι στὸ ὅτι ἀπεφάσισε μὲ τὸ ποίη-
μά του νὰ γίνει... δημοσιογράφος ;

Βον Στὰ βάλσαμα ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ ποιήματα μέσα στὰ
ὅποια δὲν θὰ βροῦμε καὶ μιὰ ἔμπνευση.

α') "Ενα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι τὸ ποίημα «Παλαιᾶς».

'Απὸ τὸ σύνολο τοῦ ποιήματος ἀποκλείεται κάθε ὑπόθεση πώς
μὲ τὴ λέξη Παλαιᾶς, πρέπει νὰ ἐννοήσουμε γενικὰ τὸν ποιητή.
'Αλλὰ καὶ αὐτὸν τὸ παραδεκτοῦμε πάλε τὸ ποίημα μένει στι-
χούργημα, μὲ μόνη τὴ διαφορά, πώς ἀντὶ νὰ ἔξευτελιστεῖ μόνο ὁ
Παλαιᾶς, βρίζονται ὅλοι οἱ ποιητές.

Στὸ ποίημα αὐτὸν παρουσιάζει τὸν Παλαιᾶ : νὰ χτίζει καμπα-
ναιό, γιὰ νὰ βάλει στὴν κουφὴ τὸ χρυσοδούλεμένο στεφάνι τῆς
δάρκης... ὅπως κάμνει καὶ ὁ «ἀρχιτέχτων Σόλνες» !

Είμαι συμφωνότατος μὲ τὸν ποιητή, γιὰ τὸν τρόπο, ποὺ ἐκ-
φράζει τὰ πράματα, γιατί μοῦ θυμίζει κάτι :

‘Ο ήρωας τοῦ “Ιψεν μόλις ἀναβεῖ ἀπάνω, πέφτει πολὺ ἀσχημα καὶ τὸ στεφάνωμα τοῦ εἶναι μοιραῖο. Τὸ ἵδιο δὲ στὸ χῶρον παθαίνει καὶ ὁ Παλαμᾶς μὲ τὸ ποίημα αὐτό. Ἀπὸ τάχη ψηλὰ παλάτια τῆς τέχνης πέφτει... «στὰ υπόγεια της ζωῆς», σὲ τρόπο ποὺ νὰ φωτά κανείς, τί λογῆς ἄραγε πέσιμο νὰ παθαίνει ὁ ποιητής μας τὴ στιγμὴ ποὺ ἔνας Παλαμᾶς, ποὺ εἶναι τέλος πάντων ἀνώτερος του, πέφτει τόσο ἀσχημα;

Τὸ ποίημα ὅμως προχωρεῖ. Μᾶς παρουσιάζει τὸν Παλαμᾶ στὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησιᾶς νὰ περιμένει τὴν Τέχνη συντροφεμένη ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη, γιὰ νὰ μᾶς ἐκθέσει στὸ τέλος, πώς ή θεὰ αὐτὴ θὰ προχωρήσει καὶ θὰ χαράξει τὸ δόνομα τοῦ Παλαμᾶ μὲ «τὸ να αἰώνιον τὸ καντύλι».

Ξέχασε φαίνεται ὁ ποιητής μας, πὼς ἔνα ζήτημα, ποὺ μόνο ὁ χρόνος εἶναι ίκανὸς νὰ λύσει, δὲν ἔχει καμια σχέση μὲ τὴν ποίηση παρὰ μὲ τὴν κριτικὴ ἐπιστήμη.

β) Μέσα στὴ συλλογὴ ὑπάρχει καὶ τὸ ποίημα ἡ «Ἐμπνευση». Μόνος του ἔκει μέσα ὁ ποιητής μιλεῖ καὶ χαρακτηρίζει τί λογῆς εἶναι ἡ ἐμπνευση του. «Ἄς τὸν ἀκούσουμε.

Τῆς Σκέψης τὸ ξανθὸν θόρυβον
ἀπὸ τὴν στάμνην τὴν χρυσὴν
θάριο περίσσιο
καὶ μὲ τσιγγάνικο βιολί
ἔνα λεβέντικο χορό...

Μαρέσ η γίφτικη γιορτή...

καὶ τὰ λοιπὰ γιὰ νὰ μήν παραθέσω ὀλόκληρο τὸ ποίημα ποὺ θυμίζει τὶς φλογέρες, τὰ βγιολιά καὶ τοὺς τσιγγάνους τοῦ Παλαμᾶ.

Μαντὸν ὁ ποιητής θέλει νὰ μᾶς πληροφορήσει διὰ της Σκέψης εἴναι «ξανθὸν κρασί», ποὺ θὰ τὴν πιεῖ μέσα ἀπὸ μιὰ στάμνα. Ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἐντύπωση ἐδώ, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παρομοιώσεις ποὺ μπορεῖ μὲν νὰ δίνουν κάποια... «πλαστικότητα» στὸ ποίημα, τὸ καταστρέφουν ὅμως, εἶναι τὸ στείρο ἐκεῖνο «θάριο περίσσιο». Βρίσκεται δηλαδὴ σὲ μιὰ παντοτεινὴ ἀναζήτηση ὁ ποιητής μας...

Γον) Τελευταία παίρνω τὰ ἐπιτυχία της μένα ποτέ ή ματα ποὺ μοιάζουν σὰν τὶς... δάσεις μέσα στὴν ἐρημιά... καὶ ἔλλειψη κάθε ποιητικοῦ οἰστρου:

α) Στὰ «φύλλα, ὑπάρχει τὸ ποίημα “Κατακόμβες,,,

“Ποτὲ τὴν κατακόμβη μήν ἀφήνεις

Κι ἀν σὲ διώκουν Νέρωνες καὶ Διοκλητιανοί,

Ποτὲ τὴν κατακόμβη μὴ ξεχάνεις
Μὰ σιγαλὰ στῆς νύχτας τὰ σκοτάδια,

νὰ τρέχεις τὸ λυχνάρι σου νάνάβεις
Πάντοτε τὸ στεφάνι νὰ προσμένεις,

Θαρυῖτι μὰ μέρα ποὺ οἱ Ρωμαῖοι θὰ χαθοῦνε
Κι οἱ κατακόμβες θὲ νὰ γίνουν ἐκκλησίες,,

Πρῶτα-πρῶτα νομίζει κανεὶς πῶς κάτω ἀπὸ τις γραμμὲς αὐτὲς κανένα αἴστημα δὲν ὑπάρχει. Μόλις δῆμος κατορθώσει τὸ μναλὸν νὰ συλλάβει ἀδριστα καὶ γενικά τί θέλουν νὰ ποῦν αὐτοὶ οἱ στίχοι νοιῶθει ἔνα ἀπὸλὸ αἴστημα, σὰν γλυκιὰ ἐλπίδα, ἔπειτα ἀπὸ θεῖο κήρυγμα : “Βάστα καλὰ καὶ ὑπόμενε καὶ τὸ Ιδανικὸ σου μὰ μέρα θὰ τὸ δεῖς νὰ λάμψει”.

Τὸ νὰ μιμεῖται κανεὶς μὲ ἐπιτυχία ἔνα πραγματικὸ ποιητὴ εἶναι πρὸ τοῦ μότε ο ἀπὸ τοῦ νὰ θέλει νὰ παρουσιάσει ποιήματα δικά του μέν, ἀλλὰ χωρὶς ἔμπνευση βαθειά. Τὸ εὐρίσκω πολὺ καλὸ τὸ ποίημα αὐτό, γιατί εἶναι ἐπιτυχημένη μίμηση τῆς τεχνοτροπίας τοῦ κ. Καβάφη τοῦ μόνου ἵσως σήμερα ποιητή της :

...“Περισσότερο θέλει νὰ δεῖ παρὰ νὰ πεῖ,
καθὼς λέει σὲ κάποιο του ποίημα.

β') ‘Επίσης πρὸς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ἡλιόκαλης». Πράγματι τὸ ποίημα αὐτὸν εἶναι καλό. Θυμίζοντας τὰ περασμένα μᾶς κάμνει κάτι νὰ νοιῶσουμε :

Τῆς ψυχῆς μου τὰ μάτια γλυκόφωτο

Θὰ χαροῦν τάνθοστέφανον ἄστυ

Θάναστήσουν τὸ χάλκινο θρίαμβο

Τὴ λευκὴ τῶν μαρμάρων σεμνότη

καὶ παρακάτω

Κι’ ὅταν μέσα βαθειὰ στὶς αἰσθήσεις μου

‘Η αἰθέρια δύμορφιά ἀργοσταλάζει

Μὲ παρδιὰ ροδισμένη ἀπὸ τὸ ηλιόφεγγο

“Ἐνα τάμα ιερὸ θὰ ἐκτελέσω.

Δυστυχῶς δῆμος πρὸς τὸ διαβάσουμε σκοντάβουμε σὲ κάποια ἐπιστολή, ποὺ δείχνει μὰ ἀδικαιολόγητη ἀδυναμία τοῦ ποιητῆ μας. Γιατὶ τὴν προτάσσει; Μήπως είχε ἀμφιβολίες γὰ τὴν καλὴ ἐντύ-

πωση τῆς «'Ηλιόκαλης» ποὺ είναι καλὸ ποίημα ὅχι διότι τὴν ἐπαινεῖ ὁ κ. Παλαμᾶς, ἀλλὰ διότι προέρχεται ἀπὸ ἀληθινὴ ἔμπνευση; «Ἡ τοῦ ἄρεσε ἡ περίφημη ἑκείνη εἰκόνα τῆς ἐπιστολῆς, κατὰ τὴν δόπια οἱ πατρίδες (τὰ νησιά) πιάνονται στὸ χορό... καὶ μαζὶ μαύτες στροβιλίζουν τὰ μιναλὰ τῶν ποιητῶν μας;

γ') Θὰ ἦτον μιὰ παράληψη ἂν πλάῃ στὶν «'Ηλιόκαλη» δὲν ἀνέφερνα καὶ τὸ : «Ἀποκρητικὸ γλέντι». Είναι ἵσως τὸ ἀριστούργημα τοῦ κ. K.N. Κωνσταντινίδη. Σφριγτά, κολυτά, διαδέχονται οἱ στίχοι δ ἔνας τὸν ἄλλο καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νοιώθει κανεὶς κάποιο μοιραῖο ἔως ὅτου ξεσπάσει στὸ :

Μὰ κεῖ π' αὐτὲς ἀποσταμένες
στὶ σάλα θὰ στριφογυρίζουν
κάτω ἀπ' τ' ἀγνόφωτα καντήλια
Ἐγὼ κρυφά στάσπρα μαλιά τους
θὰ ξεφυλίζω τάσφοδείλα».

Πραγματικὰ τὸ ποίημα αὐτό, ἐπειδὴ ἔχει κάποια Σκέψη ποὺ φέροντα φίγος ἔχει ἀληθινὴ ἔμπνευση καὶ γιαυτὸ διαφέρει τόσο πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα.

II. ΕΚΔΗΛΩΣΗ

«Ἄπ' ὅλα τὰ παραπάνω καθαρὰ φάνηκε τί λογῆς είναι ή 'Ε μπριν σε ν ση. 'Εκείνο ποὺ μένει νὰ ἔξεταστει είναι ή 'Ε κ δήλωση.

Μεγάλη είναι ή ἀπόσταση μεταξὺ ἐκδήλωσης καὶ ἔμπνευσης. Μιὰ ὅμως βαθειὰ ἔμπνευση βρήσκει πάντοτε τὸν τρόπο νὰ ξεσπάσει δύος συμβαίνει μὲ τὶς μεγαλοφυΐες.

«Ἄλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἀνθρωποι, ποὺ πράγματι ἔχουν μέσα τους κάτι, δὲν ἔφθασαν ὅμως στὸ σημεῖο, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ τὸ ἐκφέρουν μὲ κάποια ἀνάλογη ἐκδήλωση. Καὶ γιαυτὸ πότε ἀρπάζουν τὸ πινέλο γιὰ νὰ ἀφήσουν τὴν πέννα καὶ πότε πιάνουν τὸ δοξάρι γιὰ νὰ πετάξουν τὴ σμίλη.

«Ισως καὶ δ ἡ K.N. Κωνσταντινίδης νὰ μὴ μπόρεσε νὰ βρεῖ τὸν τρόπο τῆς ἐκδήλωσής του. Είναι ἀλήθεια ὅτι στὰ Βάλσαμα ἀληθινὴ ἔμπνευση—ἔχω ἀπὸ μερικὰ σημεῖα—δὲν ὑπάρχει καὶ ἐπομένως π ε ρ i t t o e i n a i n a μ i l e i κ a n e i s γιὰ ἐκδήλωση. 'Άλλα μόνο τὰ βάλσαμα δὲ φτάνουν νὰ μᾶς δείξουν τὸ ψυχικὸ ἀνακίνημα ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ δουλεύει τὴν Τίγην μόνο ἀπὸ ζῆλο καὶ ἀπὸ εἰλικρινὴ πίστη σὲ κάποιο Ιδανικό.

«Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν Βαλσάμων ἔως τὸ τέλος παρατηρεῖ κανεὶς μιὰ τάση γιὰ νὰ ζωγραφίζουνται τὰ πράγματα ζωηρά.

Τὸ ποίημά του «Σὰν παραμύθι» ποὺ «ξεφαντώνοντας δ Ῥήγας

Πόνος ξανούγει τὸ Γέλοιο νὰ περνοδιαβαίνει» δείχνει φῶς φάνερό πόσο καλύτερη καὶ ἀνώτερη θάτην ἡ ἐκδήλωση τῆς εἰκόνας αὐτῆς, ἀν δὲ ποιητής μας ἡτο... ζωγράφος.

Μὲ λέξεις ἀδύνατο νὰ νοιώσουμε τὴν ἔξαρση ἀπὸ μᾶλλον εκφραση Πόνου, οὔτε ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ Γέλοιου. Η εἰκόνα καὶ ἡ φαντασία στὸ ποίημα αὐτὸν εἶναι ἄρτια ἀπὸ ἔποψη τέχνης. Προπαντὸς τὸ πέρασμα τοῦ Γέλοιου ποὺ μᾶς θυμίζει τὸ διαβατάρικο τῆς εὐτυχίας καὶ Χαρᾶς. "Ομως ἐδὼ χρειάζεται πινέλο. Ἀλλοιως ἡ θαυμασία αὐτῇ εἰκόνα καταντᾶ γελοία, γιατὶ τῇ στιγμῇ ποὺ πονοῦμε, καὶ δὲ πόνος εἶναι ἡ τραγική μας πραγματικότητα, ἀδύνατο πολὺ καὶ νερούλῳ θάτην τὸ ποίημα ποὺ μᾶς τὸν παρουσιάζει σὰν «παραμύθι» μὲ τὰ λόγια σᾶν κι αντά:

Ἐσε φάντασμα τὸ Πόνος μὲ τὴ Θλύψη

Στὸ ρημαγμένο πύργο τῆς Ζωῆς κτλ.

....
Μ' ἀπάνω στὸ τραγικό μεθύσιο κτλ.

(Τί μεθύσιο ὅρα γε νὰ κάμιγνουν οἱ καλεσμένοι τοῦ πόνου ώστε νὰ εἶναι τρελλό;) :

Ξανοίγ' ἀγγάντια ὁ Ρήγας Πόνος

τὸ Γέλοιο ποὺ περνοῦσε παρεκεῖ κτλ.

(Καὶ ἡ ζωγραφιὰ τελειώνει σὲ μᾶλλον προσφρόνηση, ἐνῶ, ὁ ἀναγνώριτης τρίβει τὰ μάτια του!)

"Αλλοῦ πάλι ἔχει τῇ μανίᾳ νὰ χτίζει. Μὲ τοὺς στύχους καὶ ψυχούς, καὶ ἀπάνω σὲ θέμελα ἀπὸ ὄνειρα, χτίζει ἕνα πύργο τόσο ψηλό, ώστε νὰ τὸν κυκλώνουν τὰ νέφια :

Τὰ σύνεφα τοῦ πόνου τριγυρνούσανε
νὰ ισκιώσουν τὴ λαχτάρα τὴ γαλάξια

καὶ τοῦ Χτίστη :

ποὺ — τὰ δάκρυα πιστὰ τὸν συντροφεύαν
μερόνυχτα μὲ πίκρα σταλαγμένα —

τὰ νειάτα «ξεφυλίζαν στείρα σὰν μαραμένα κρῖνα»

"Οτι τὸ ποίημα αὐτὸν ἔχει μέσα του κάτι, φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ ὥραιο στὸ τέλος τετράστιχο :

Φτωχέ ! Τὸ στιγολάξευτο παλάτι σου

συντρίβει τὸ πικρό της χαμογέλου

Τὸν πύργο ἡ καρδιά της ὄνειρεύεται

ποὺ ὑψώνεται σ' ὀλόχρυσο θεμέλιο.*

"Ομως τὸ σύλλογισμὸν τοῦ ποιήματος... (ποὺ γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ κανεῖς, πρέπει νάχει διαβασμένο... "Ιψεν) τὸν καλᾶς ἡ ἐκδήλωση σὲ τρόπο ποὺ μόλις ἀποδίδεται. Γιατὶ τὸ χτίσιμο τοῦ πύρ-

γου ἀπάνω στάχναρια τῶν ὄνειρων, ποὺ ἀμέσως ἡ φαντασία τοῦ ἀναγνώστη μένει ἀ δι α φ ο ρ η, ἀφ οὐ τῆς φαίνεται παράξενο λιγάκι ἔνα τεράστιο χτίσιμο ἀπὸ στύχους καὶ ωθμούς;

‘Η ποίηση ποὺ μπορεῖ νάνθίσει γιὰ μιὰ Ἀγάπη, ἥ γενικώτερα γιὰ κάπιο Ίδανικό, εἶναι πολὺ μεγάλη : Δέν μπορεῖ δμως κανεὶς νὰ μᾶς πεῖ πόση. Καὶ τὸ σφάλμα ἐδῶ στὴν ἑκδήλωση εἶναι, ποὺ δοξάζεται ἡ ποσότητά της, πράμα ποὺ μπορεῖ νὰ λέγεται μένο σὲ φαβασάκια :

Νᾶχα τὸν οὐρανὸν χαρτί
τῇ θάλασσα μελάνη κ.τ.λ.

γιατὶ ἔκει μέσα δὲν ἐπιδιώκουμε πωρὰ μιὰ γλυκειὰ ματιά.

Παρακάτω ἡ ἵδια του μανία κάμνει τὸν Παλαμᾶ νὰ χτίσει ὅλοκληρο καμπαναριό, ὥστε νὰ διερωτάται κανεὶς γιατὶ ὅλος ὁ κόπος καὶ τὸ ἔξοδο !

Τὸ ποίημα δμως αὐτό, ποὺ ἔξεττελίζει ἔνα πραγματικὸ ποιητὴ σὰν τὸν Παλαμᾶ, τὸ ἀναλύσαμε παραπάνω.

* * *

Μεγάλη εἶναι ἡ ἀδυναμία του γιὰ τὸν κ. Παλαμᾶ. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος νοιώθει κανεὶς μιὰ πνοὴ παλαμάδικη. Δὲ θέλω, οὕτε κάνω νὰ κατηγορήσω τὸ ἔργο τοῦ ποιητὴ της « Ἀσάλευτης Ζωῆς ». Ἄν εἶναι καλός, ἥ μέγας—καὶ πολὺς ποιητής, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ μ’ ἀπασχολήσει τὴ στιγμὴ αὐτῆς. Ἐκεῖνο ποὺ θέλω νὰ πῶ εἶναι πώς πολὺ βλάπτεται κανεὶς ὅταν θελήσει νὰ μιμηθεῖ μονάχα τὴν « τεχνοτροπία » ἐνὸς ἄλλου χωρίς νὰ ἔξετάσει ἂ ν ὁ π ἀ ρ χ ε ι σ υ γ γ ἐν ε ι α φ ύ σ ε ω ν. Ὁ Παλαμᾶς ὅταν μεταχειρίζεται τὴν προσωποποίηση ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων, εἶναι ἀπαράμιλλος, ἐνῶ ὁ ποιητὴς μας φαίνεται σὰν νὰ μήν τὰ πολυκαταφέρει.

‘Ο πόνος, ἥ χαρά οἱ θυμησες, τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα, αὐτὴ ἀκόμα ἥ ζωὴ ὅπως καὶ τὰ νεύματα τὰ ἔχει πάντα πρόσωπα. Κάπου προσωποιεὶ τὸ λιγμὸ καὶ φαντάζεται πρόσωπο τὴν ἀναπνοὴ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι τὴ θεὰ Ἀφροδίτη. Ἔτσι μέσα στὰ Βάλσαμα κινοῦνται ὅλο πρόσωπα ἥ καλλύτερα . . . ἕ σ κ ι ο ι . . . π ρ ο σ ώ π ω ν β α λ σ α μ ω μ ἐ ν ω ν. Αὐτὸ φυσικά κάθε ἄλλο παρὰ φαντασία ἀποδεικνύει. “Οπου λείπει ἥ βαθύτερη ἔμπνευση, ἥ λαζτάρα, ἀρρωστη καὶ στεῖρα εἶναι ἥ φαντασία. Ὁ Πήγασος δὲν πετᾶ χωρίς τροφή !

‘Αλλωστε μὲ τὸ νὰ προσωποιεῖ κανεὶς π. χ. τὸν π ό ν ο δὲν εἶναι καὶ σπουδαῖο : Εἶναι μιὰ συνήθεια, ἐνῷ ἥ φαντασία ἔξακολουθεῖ πεσμένη στὰ βάθεια σὰ μολύβι. Ἀποδεικνύει δμως αὐτὸ

τὴν ἔλλειψη πραγματικοῦ πόνου. Εἶναι ἀδύνατο νὰ φανταστοῦμε αὐτὸ ποὺ μᾶς πνίγει καὶ μᾶς σφίγγει τὰ στήθεια, ώς πρόσωπο, γιατὶ πρόσωπο θὰ πεῖ «διπλανός» καὶ ὁ διπλανός εἶναι πάντα ἔξω καὶ μαρτιὰ ἀπὸ τὸν ἔαυτό μας.

Ἐκεῖνο ποὺ μένει νὰ ἔξεταστεῖ γιὰ τελευταῖο εἶναι ὁ στίχος του. Φαίνεται πώς ἔχει μιὰ πολὺ μεγάλη εὐχέρεια στίχου. Ἐκτὸς τούτου ὅμως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς εὐθύς, διὰ ὁ στίχος αὐτὸς εἶναι ἀρκετά καὶ μὲ ζῆλο δουλεμένος, ώστε νὰ μπορεῖ νὰ παρακολουθεῖ τὶς διάφορες διαφορές διαφορές διαφορές. Φτάνει σὲ σημεῖο ποὺ τὸ μέτρο του εἶναι ἀριστούργημα.

Τὰ ποιήματά του τὸ «Κυπαρίσι», ή «Προσευχὴ στὸν Ἡλιο» καὶ ἡ «Καλωσύνη» σὲ τραβοῦν καὶ σὲ κάμνον νὰ τὰ διαβάσεις πολλές φορές δχι τόσο γιὰ τὴν οὐσία τους (γιατὶ ἡ Σκέψη στὴν Προσευχὴ στὸν Ἡλιο καὶ στὴν Καλωσύνη δὲν εἶναι παρὰ ἔνας συλλογισμὸς, ὅσο γιὰ τὸ μέτρο).

Τί θαυμάσιος διανισμὸς ἀλήθεια καὶ τί γεμάτος στίχος:

Στὰ πυρωμένα μεσημέρια
>NNψισες τὰ διό σου χέρια
σὲ δέηση εὐλαβητική
καὶ προσευχήθηκες στὸν Ἡλιο
νὰ γίλυκοφέξει μέσ τὸ σπήλαιο
τοῦ νοῦ σου τοῦ εἶναι σου τῇ φυλακῇ.

— Μάταια τὸ δίσκο του ἀγναντεύεις
μικρὸν ἀνθρώπε τῆς σκοτεινῆς

(Κατορθώνει σὲ τελευταῖο θαυμάσιο στίχο νὰ μᾶς ἐκφράσει ὅλο του τὸ σχετλιασμό)

κ. τ. λ.

Ἐπίσης ἄφταστο ὑπὸ ἔποψη στίχου εἶναι καὶ τὸ καλλιτέχνημά του τὸ «Ἀποκριάτικο Γλέντι», τὸ ὅποιο καὶ ἀναλύσαμε παραπάνω.

Ἡ εὐχέρεια τοῦ στίχου εἶναι καὶ αὐτὴ ἔνα γνώρισμα πολλῶν ποιητῶν. Μᾶς βλάπτει ὅμως σὲ περίπτωση ποὺ δὲν ἔχουμε καμμιὰ ἔμπνευση. Μᾶς παραπάνω σὲ περίπτωση ποὺ δὲν φωτίζει τοῦ ὃ νείστησει μεταξύ των δύο ποιητῶν τοῦ στίχου.

Ἐκεῖ μέσα ἡ ψυχή του μοιάζει μὲ λαμπρά διαφορές ποὺ φωτίζει τοῦ ὃ νείστησει μεταξύ των δύο ποιητῶν τοῦ στίχου.

Ἡ ἀφηρημένη αὐτὴ ζωγραφικὴ καὶ εἰκόνα ποὺ ἀδύνατο νὰ συλλάβει διαφορές, γίνεται μονάχα ἐπειδὴ σὲ μυαλό τερματίζει τὰ «ρημοκλήσια» μὲ τὸ «ἴσια» καὶ τὰ «ἔγινόσια» μὲ τὸ «μελίσσια».

Τὰ κυπαρίσσια παρακάτω ἔξαφνα φουντώγουν τόσο, ποὺ ίσκιώνουν τὰ δε εν τῷ οἱ ἀ τὰ «π α ρ α δ ε ἵ σι α !» Τόρα τί λογῆς εἶναι αὐτά τὰ δέντρα τὰ «παραδείσια» μᾶς εἶναι ὅγνωστο. Ἀδύνατο ὅμως νὰ φανταστοῦμε τὸ ξαφνικὸ φούντωμα τῶν κυπαρισσιῶν. Ἀδύνατο νὰ πιστέψουμε, ὅτι τὸ ἀλλόκοτο αὐτὸ φούντωμα ίσκιώνει τὰ «δέντρα τοῦ παραδείσου», γιατὶ στὴν ποίηση μας τὸ κυπαρίσσι ἔχει αὐτὸ τὸ χαραχτηριστικό, ὅτι οἱ γειτονεῖς πλάτες τῆς Σκέψης, κανένα ἀνύψωμα τῆς Ψυχῆς, καὶ ἐπομένως καμμιὰ ἀληθινὴ ἔμπνευση στὸν Παλαμᾶ τὸ ὥραιο ἐκεῖνο τραγοῦδι τῆς Λεύκας : (ἴαμ. καὶ Ἀνάπ.)

* * *

Νομίζω πὼς ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν παραπάνω, εἶναι ὀρκετὰ νὰ μᾶς δεῖξουν τί λογῆς εἶναι τὰ “Βάλσαμα,,”

“Ἄν ἔξαιρέσει κανεὶς τὶς “Κατακόμβες,,” τὸ “Τραγοῦδι τῆς Ἡλιόκαλης,,” καὶ τὸ «Ἀποκρητικὸ γλέντ», πουθενὰ ἄλλοῦ δὲ θὰ βρεῖ κανένα πλάτεμα τῆς Σκέψης, κανένα ἀνύψωμα τῆς Ψυχῆς, καὶ ἐπομένως καμμιὰ ἀληθινὴ ἔμπνευση στὸν Παλαμᾶ τὸ πρόσφορης ἡλικίας.

Τὰ τοία ὅμως αὐτὰ ποιήματα εἶναι ἀσήμαντα μπροστά στὴν ὑπόλοιπη συλλογὴ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, γιατὶ τὰ «Βάλσαμα» εἶναι ὁ καρπὸς μᾶς ἀδιάκοπης ἐργασίας ἐπὶ πολλὰ χρόνια, εἶναι τὸ προϊόν τῆς πιὸ πρόσφορης ἡλικίας.

ΗΛΙΑΣ ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ
ΠΟΛΗΣ ΔΕΥΚΗΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

[Αγγέλλουμε ἡ κρίνουμε κάθε βιβλίο ποὺ μᾶς στέλνεται σὲ δυὸ ἀντίτυπα].

Α. ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ *Οἱ Μαῦρες Μάσκες*. (Μετάφρ. Ἀθ. Σαραντίδη.
Ἐκδ. «Γραμμάτων».

“Οταν δὲ Ἀντρέγιεβ εἶχε πιὰ ἐπιβληθεῖ ὡς διηγηματογράφος καὶ εἶχεν ὀριμάσει ὡς καλλιτεχνικὴ δοτότητα, φίγηκε στὸ θέατρο. Ἐνοιωθε καλὰ πὼς ἡ δυνατή του παραστατικότητα μποροῦσε νὰ ξωντανέψει ὅχι μονάχα τὸν κόσμο τῆς πραγματικότητας ἀλλὰ καὶ κόσμους φαντασίας καὶ δινείρων—τοὺς κόσμους τοῦ καλλιτέχνη.

Ανάμεσα σὲ δυὸ συγγενεῖς του ἰδιοσυγκρασίες βάδισεν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἀντρέγιεβ τρικλίξοντας κάποτε, πότε γέρνοντας πρὸς τὴν μὰ καὶ πότε πρὸς τὴν ἄλλην: τοῦ Πόε καὶ τοῦ Μαίτεολγκ. Μὲ τὸν ἔνα τὸν ἔδενε ἡ συγγένεια τοῦ τρόμου—τοῦ ἔχωριστοῦ ἔκεινου τρόμου ποὺ ἀριστοτεχνικὰ ἐκμεταλλεύμηκε στά διηγήματά του ὃς καλλιτεχνικὸ στοιχεῖο (‘*Η Τρέλλα, ἡ Σιωπή, ὁ Τοῖχος, τὸ Κόκκινο Γέλοιο, Ἡ ταινία..., Ἐφτά Κρεμασμένοι*, κ. ἦ.) Χρειάζουνταν δῆμος καὶ ὁ μυστικόπαθος συμβολισμὸς τοῦ Μαίτεολγκ γιὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ποὺ ἤταν μῆγμα φόρου καὶ σκανδιναβοῦ. “Ετσι, στὰ δράματά του καὶ στὶς τραγῳδίες του συγκρούονται πάντα δυὸ στοιχεῖα: τὸ ἐπαναστατικὸ ἀπὸ τὴν μὰ μεριὰ καταστάλασμα ἐνὸς πεσσιμισμοῦ τῶν ἄκρων—ποὺ κρύβει τὸν τρόμο τοῦ ἄγνωστου, καὶ τὸ βαθιὰ ἐσωτερικὸ ἀπὸ τὴν ἄλλην, τὸ σκεδὸν γνωνικήσιο ποὺ χαρακτηρίζει τόσο τὸν Μαίτεολγκ (‘*Ωκεανός, οἱ Μαῦρες Μάσκες, Σάββας, Ἄνθη*’⁽¹⁾, κ. ἦ.)

Καὶ νὰ οἱ *Μαῦρες Μάσκες*: ἔργο μὲ πολλὰ προτερήματα ἀλλὰ καὶ μὲ ἀρκετὰ ἐλαττώματα ποὺ φυσικὸ νὰ προκύψουν ἀπὸ τὸν σκοτεινό, πεσσιμιστικὸ συμβολισμὸ του. Ήστόσο δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν προσέξει τὴν ζωτικὴν καὶ πρωτότυπην ποίηση ποὺ τὸ ἐμψυχώνει τὴν δράση ποὺ ἔτελονται γοργὴ καὶ ζωηρὴ στὴν α΄ εἰκόνα μὲ δραματικὰ effets ἀριστοτεχνικὰ διαβαθμισμένα (οἱ παρατηρήσεις τρὴν γελωτοποιοῦ ‘*Έκκο* ἀπὸ τὸ κεφαλόσκαλο—ὅ ἔαφνικός ἔρχομός τῶν μάσκοφόρων—οἱ διάλογοι τοῦ δοῦκα μὲ τὶς μάσκες ποὺ ὅλο-ένα πληθαίνουν ὀλόγυρα του) γιὰ νὰ ἔσπασει στὸ τέλος τῆς εἰκόνας στὸ δρᾶμα τοῦ αὐτοσπαραγμοῦ. Δὲν εἰν ἀρκετὰ αὐτὰ γιὰ νὰ δείξουν πόσο ὁ Ἀντρέγιεβ γνώριζε καλὰ τὴν σκηνὴν καὶ τί ἔργο ζωντανὸ μπροσθαν νὰ γίνουν οἱ *Μαῦρες Μάσκες* ἀν ἔλειπεν δὲ κάπως παραφορτωμένος συμβολισμός τους; Ἄλλα ἡ ἀκατάστατη παρέλαση προσώπων ποὺ ὅλα συμβολίζουν κάτι φέρνει ἔνα μπέρδεμα στὸν ἀναγνώστη, μπέρδεμα ποὺ ὅλοένα αὐξάνει μὲ τὴν πεσσιμιστικὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἔργου. Μὰ ὅτι καὶ νὰ πεῖ κανεὶς γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, δὲν παύει ὥστόσο νὰ μένει μιὰ ἀληθινὴ δημιουργία καλλιτέχνη ποὺ μᾶς τραβάει μὲ τὴν πλοκή της τὴν πρωτότυπη καὶ μὲ τὴν ζωτικὴν της ποίηση.

“Η μετάφραση εὐσυνείδητη καὶ καλοδουλεμένη κάνει τὸ διάβασμα πολὺ εὐχάριστο· ἡ δνὶς Σαραντίδου μᾶς ἔδωσε δείγματα τῆς

¹⁾ Τὸ ἔργο αὐτὸν εύτυχήσαμε νὰ τὸ δοῦμε μὲ τὴν Κυβέλη, σὲ μιὰ βαθειὰ μελετημένη καὶ τέλεια ζωντανὴ ἔνσάρκωση τῆς Ἀνθῆς—τέτοιας ὥπως όπως θὰ τὴν φάνταστηκε ὁ ἴδιος ὁ δημιουργός της.

μεταφραστικής της δεξιοτεχνίας και μὲ τὸ Σκοτάδι τοῦ ἵδιου συγγραφέα· καὶ στὶς δύο της ἐργασίες βλέπει κανεὶς τὴν ελλιπρινή καὶ πετυχημένη προσπάθεια τοῦ μεταφραστῆ ποὺ δὲν κοιτάζει μονάχα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέα νάναι πιστός, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀτρόσφαιρα καὶ μαύτῃ τῇ λαλιά τοῦ κάθε προσώπου. Παραθέτουμε ἔνα κομάτι ἀπὸ τις **Μαῦρες Μάσκες** ποὺ δείχνει καὶ τὸν μεταφραστὴν καὶ τὴν λογοτεχνικὴν ἀξία τοῦ ἔργου :

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (ἀποτείνεται σὲ μιὰ νέα πολὺν ὡμορρηφη μάσκα). Σᾶς χαιρετῶ, σινιόρα εἰστε γοντευτική σὰν ὄνειρο. Εἰστε τρυφερὰ σὰν ἀσημένια ἀχτίδα τοῦ φεγγαριοῦ· κι ἐγὼ μὲ σεβασμὸ μπροστά σας... (λυγίζει τὸ ἔνα γόνατο καὶ τῆς φιλεῖ μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι. Σηκώνεται). Βλέπω μονάχα τὴν λυγερὴ κορμοστασιά σας καὶ τὸ μικρό σας ποδαράκι ἀλλ' ἐπιτρέψτε μου, οὐράνια, νὰ γίνω ἀδιάκριτος καὶ νά ίδω τὰ γλυκά σας μάτια... Πόσο είναι φωτεινά! "Ως κ' ἀνάμεσα στὸ ἀνοιγμα τῆς μαύρης καὶ κακιᾶς μάσκας, βλέπω πόσο είναι πανώρια. Ποιὰ εἰστε, σινιόρα;... Δὲν σᾶς γνωρίζω..."

ΜΑΣΚΑ Είμαι τὸ ψέμμα σου, Λορέντζο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (γελόντας). Μήπως μπορεῖ ποτὲ τὸ ψέμμα νάναι τόσο ὠμορρφο; "Οσο είστε σεῖς, σινιόρα; Καὶ κάνετε λάθος· δὲν ὑπάρχει ψέμμα ἐντός μου, σινιόρα. "Αν γνωρίζατε τὶς σκέψεις τοῦ Λορέντζο, τοὺς ἀγνοίους καὶ φωτεινούς στοχασμούς του, τὴν ψυχὴ του, ποὺ τραγουδάει στὰ οὐράνια, σὰν ἀνοιξιάτικος κορυδαλὸς πάγω στὸ ξεχειλισμένο ἄργο..."

Θ. Ξ.

ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ **Ναοὶ καὶ Τάφοι.** "Έκδοση «Γραμμάτων», Αλεξάνδρεια 1923.

"Ο κ. Καμπάνης πήγε σιὸ Λοῦξορ. Τὸ Λοῦξορ μίλησε ἵσως στὸν αιγυπτιολόγο—Καμπάνη· δι ποιητὴς πέρασε τοὺς ἐπιβλητικοὺς ναοὺς ἀσυγκίνητος. "Υστερα νόμισε πώς τὰ ἐρήπεια τοῦ μίλησαν κ' ἔγραψε τοὺς «Ναοὺς καὶ τοὺς Τάφους». "Η ἔμπνευση δλοκληροτικὰ λείπει ἀπὸ τὸ βιβλίο. "Η περιγραφὴ τοῦ ταξειδιοῦ ποὺ κάνει τὸν ἀναγνώστη νὰ μεταφέρεται κι αὐτός, νὰ ταξειδεύει είναι ἀγνωστη στὸν συγγραφέα καὶ μὲ κόπο τὸν ἀκολουθοῦμε ἀνάμεσα στοὺς ψηλοὺς κίονες τῶν ορηγαμμένων τέμπλων ἐνῷ μάταια νὰ συλλάβει μία δλοκληροτικὰ εἰκόνα ἀγωνίζεται τὸ μυαλό.

"Ο κ. Κ. δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς δώσει παρὰ παρδαλοὺς σωροὺς ἀπὸ κίονες, κιονόκρανα, περιστύλια, ὑπόστυλα, ἀνάγλυφα, κι ἀκόμα ἔνα «διάφανο σάλπισμα» πουλιοῦ. Τὸ βιβλίο δίνει ἰδέα ση-

μειώσεων δημοσιογραφικῶν ποὺ μπαλώθηκαν μὲ ποιητικά λόγια καὶ ίστορικὰ βοηθήματα.

Κι ἀκόμα μέσα στὸν ναοὺς ὁ κ. Κ. σκέψεται καὶ κάποια δημοσιογραφικὰ βασανάκια: «Μπρὸς στὴ στερεότητα τῶν μοναρχῶν ὁργανισμῶν ποὺ εἶναι ἡ ἀντοχὴ τῶν δημοκρατῶν;» ἐνῷ ὑστεραὶ ἀπὸ ἓνα καλὸ γεῦμα κ' ἔναν καλὸν ὕπνον δὲ ἐγκέφαλος «ιητουργάζει» τὶς πολλὲς περιπέτειες τῆς ήμέρας. Μὰ μᾶς φαίνεται πὼς ἄδικα κουράζει τὶς πνευματικές του μασέλες γιατὶ λείπει τὸ γερὸ σάλιο ποὺ θὰ ποτίσει δύπος χρειάζεται τὴν τροφὴ γιὰ μιὰ γόνιμη ἀφομοίωση.

Χ. Α. ΝΟΜΙΚΟΥ *Tὰ κεραμουργήματα τῆς Κανδιάνας*. «Ἐκδ. «Γραμμάτων», Ἀλεξάνδρεια 1923.

Μιὰ ἀξιόλογη μελέτη πάνω στὴν ἀξιοπερίεργη παραγωγὴ τῆς Κανδιάνας.

Ἡ κεραμουργικὴ—θρέμα τῆς Ἀράπικιας φυλῆς—ἀνέβηκε στὸ ψηλότερο σκαλοπάτι τῆς μόνο δταν θρέφουνταν μὲ Μουσουλμανὸν αἴστημα. Ἡ προσπάθεια πούγεινε στὴ Δύση τὸν καιρὸ τῆς Ἀναγέννησης—τρωστῆς ἀπὸ καιρὸ τῆς τέχνης τοῦ πυλοῦ ἀπὸ τὴν τριβὴ τῆς ἐμπορικῆς Βενετίας μὲ τὸν ἀνατολικὸν λαοὺς καὶ τὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὸν μέρος, καὶ μὲ τὴν Ἀράπικια Ἰστανία ἀπὸ τἄλλο ποὺ στόλιζε τὰ Φράγκικα ἀρχοντικὰ μὲ τὶς φημισμένες μαγιόλικές της—γιὰ νὰ δοθεῖ στὴν κεραμουργικὴ νέα ἔμπνευση καὶ νέα βάση καὶ νὰ ξεχωρίσει ἀπὸ τὴ Μουσουλμανικὴ τεχνοτροπία, πέτυχε ἀρκετὰ κ' ἔτσι μὲ τὴ μεταστροφὴ τῆς καλλιτεχνίας (τέλη τοῦ 15 αἰῶνα) βλέπουμε καὶ τὴν κεραμουργικὴ στὴν Ἰταλία νὰ παρουσιάζεται μὲ καινούργιο διακοσμητικὸ πνεῦμα διατηρούντας μόνο τὴν Μουσουλμανικὴ πλαστική. Ὁστόσο ἀν καὶ οἱ ἄλλες τέχνες τότε στάθηκαν πολὺ ψηλά, ἡ Φράγκικια κεραμουργία δὲν ἐσκίασε τ' Ἀράπικα ἀριστούργήματα.

Γρήγορα δῆμως ἄφισε τὸ δυτικὸ χαρακτῆρα ποὺ προσπάθησαν νὰ τῆς δώσουν, καὶ στρέφεται στὸν παλῆὸ δρόμο καὶ οἱ ἀνατολίτικοι τύποι ἔρχουνται στὴν ἀρχὴ σιγὰ ὑστεραὶ γεμίζοντας τὸ σημάλιο καὶ ἐπιβάλλονται στὸν Ἰταλοὺς τεχνίτες. Τότε καὶ στὴν Ἰταλία, φτιάχτηκαν τὰ Κανδιανὰ κεραμουργήματα, νοτιανατολικὰ τῆς Πάδοβας σὲνα μοναστῆρι ποὺ οἱ καλόγεροι του ἀσκησαν τὴν κεραμουργική, ποὺ δεύχονται φαινερὰ τὸ Μουσουλμανικὸ γοῦστο ποὺ ἔσεργε τὸν τεχνίτες τῆς ἐποχῆς ἔκείνης. Ὁ τύπος τῆς Κανδιανῆς παραγωγῆς δὲν ἄρεσε καὶ ἡ Κανδιάνα ἔσβυσε ἀφοῦ προσπάθησε νὰ κρατηθεῖ παρουσιάζοντας στὸ κοινὸ ξένα ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ τεχνο-

τροπία κεραμουργήματα. Τόβιβλίο διαβάζεται ἀκούραστα—καὶ πόσο σπάνια εἶναι βιβλία μὲ τέτοια θέματα στὸ Ἑλληνικὸ κοινό—καὶ ἡ ἀφήγηση καθαρή, μᾶς δείχνει τὸ σοφὸ μελετητὴ καὶ τὸν συγκινημένο τεχνίτη μπροστά σὲ πολιτισμοὺς ποὺ ἄνθισαν καὶ ποὺ μᾶς ἅφισαν τὴν πέτρα ἥ τὸ χαρτὶ γιὰ νὰ μιλήσουν στὴ θέση ἀνθρώπων ποὺ πέρασαν.

Α. Π.

Σ. ΣΚΙΠΗ *Προσφυγικοὶ καῦμοι*. Ἀθῆνα 1924, (θὰ γράψουμε στὸ ἑρχόμενο).

Η. ΔΕΛΦΟΥ *Ποιήματα*. Ἀθῆνα 1923.

» *Ἡ Τριλογία τῆς ψυχῆς μου*. Ἀθῆνα 1923, (θὰ γράψουμε στὸ ἑρχόμενο).

Κ. ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ *Ἡ Ναμπία*. Ἀλεξάνδρεια 1924. Ἔκδ. «Γραμμάτων». (θὰ γράψουμε στὸ ἑρχόμενο).

ΜΠΑΛΖΑΚ *Φατσόνιο Κάνε*. Ἀλεξάνδρεια 1924. Ἔκδ. «Γραμμάτων».

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ *Ἴσαβέλλα*, μυθιστόρημα. Ἀλεξάνδρεια 1923. Ἔκδ. Α. Κασιγόνη.

ΓΚΟΜΠΙΝΑ *Τὸ κόκκινο μαντῆλι*. Ἀλεξάνδρεια 1924. Ἔκδοση «Γραμμάτων».

ΣΤΕΝΤΑΛΑ *Βιττώρια Ἀκνοραμπόνι*. Ἀλεξάνδρεια 1924. Ἔκδοση «Γραμμάτων».

“**ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΗ ΚΙΝΗΣΗ**

Ἡ Γενικὴ Συνέλευση τῆς "Ἐνωσῆς μας ποὺ συγκροτήθηκε στὶς 30 Μαρτίου 1924 ἀφοῦ ἀποφάσισε τὴν εὔρυνση τοῦ σκοποῦ μας, τὴν μετατροπὴ τῆς ὀνομασίας τῆς "Ἐνωσῆς μας σὲ "Ἐνωση τῶν Νέων κι ἐπικύρωσε τὸν νέο κανονισμό, ψήφισε καὶ τὸ παρακάτω ἀναλυτικὸ πρόγραμμα ποὺ θὰ χρησιμέψει σάν καθοδηγητικὸς χάρτης στὶς ἐνέργειες τῶν νέων συμβουλίων.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἡ ΕΛΛΗΝ. ΝΕΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ συνεχίζοντας μιὰ κάπως περιορισμένη πνευματικὴ κίνηση ἔδω στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐπροσπάθησε μὲ τὴν δράση της ἵσαμέ τώρα νὰ διατηρήσει τὴν ὑπαρξη ἐνὸς διανοητικώτερον περιβάλλοντος, ὑποθάλποντας εὐγενικὲς ἐκδηλώσεις.

Σήμερα, ή **ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ** (ἀπόρροια τῆς Ἑλλην. Νεανικῆς Ἐνωσης) προσανατολισμένη σὲ πλατύτερα ιδανικά, νοιώθει τὴν ἀνάγκη μᾶς μεγάλης ὁργανωμένης ἔνωσης ὅλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος καὶ ἔχει φριστὰ τῶν νέων, βασισμένη στὴν ἀντίληψη πῶς ή τάξη αὐτῆ τῶν ἀνθρώπων ἀντιρροσωπεύει ἄξια ἐνα μέρος τῆς ζωτικότητας καὶ τῆς δύναμης τῆς σημερινῆς κοινωνίας.

"Ἔχοντας πάστη στὲς δημιουργικές δόμες καὶ τὲς ὑποσυνείδητες εὐγενικὲς ροπὲς τῶν νέων τῆς κοινωνίας μας ή **ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ** θὰ προσπαθήσει μὲ τὴν ἔνταση ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς καὶ μὲ τὴν συνδρομὴ τῶν ἀναγνώρισμένων στοιχείων νὰ ξυπνήσει μέσα τους κάθε πόθο πρὸς τὴν τόνωση τοῦ χαρακτῆρα, πρὸς τὸ δυνάμωμα τῆς σκέψης καὶ πρὸς τὴν συγχρονισμένη μόρφωση.

Θὰ προσπαθήσει νὰ δημιουργήσει ἐνδιαφέρο μεταξὺ τῶν νέων γιὰ κάθε ζήτημα ποὺ συνταράζει τὴν κοινωνία.

Θὰ βοηθήσει μὲ κάθε τρόπο τὴν ἐκδίλωση νέων ἀτόμων μὲ παροχὴ ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς συνδρομῆς.

Θὰ ὑποκινήσει μάian εὐγενικὰν ἄμιλλα μεταξὺ τῶν μελῶν της γιὰ συστηματικὴ καὶ φιλότιμη ἐργασία.

"Ο πλατὺς σκοπὸς ποὺ ἀναλαμβάνει μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς ή **ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ** θὰ ἔξυπηρτηθεῖ στὲς λεπσομέρειες μὲ τὰ ἔξι μέσα.

1) Συνέχιση τῆς τακτικῆς ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ **ΑΡΓΑ** 'Η ΑΡΓΑ στὴν προσπάθεια τῆς νὰ καθερπτίζει τὴν αἰγυπτιωτικὴ πνευματικὴ κίνηση θὰ καλοδεχτεῖ καὶ κάθε ἐργασία η προσπάθεια τέχνης ἀξιόλογη.

2) Σειρὲς διαλέξεων διοργανωμένες σὲ μιὰ σάλα τῆς πόλης μας η στὸ ἐντευκτήριο τῆς "Ἐνωσης μ'" ἐνα δρισμένο σύστημα καὶ σ' ἐνα δρισμένο κύκλῳ.

3) Τακτικὲς διαλογικὲς συζητήσεις μὲ θέματα ζωτικὰ καὶ ἐπίκαια.

4) Ἐπικονωνία μὲ τές ὁργανώσεις νέων τῆς Εύρωπης γιὰ ἀρτιότερο συγχρονισμὸ καὶ ἐργασία.

5) Προσπάθεια διάδοσης τῶν ἀρχῶν τοῦ σωματείου καὶ ίδρυσης παρομοίων Ἐνώσεων σὲ δῆῃ τὴν Αἴγυπτο.

6) Ὑποστήριξη κάθε ἐλπιδοφόρας νεανικῆς ἐκδίλωσης μὲ ἡθικὴ καὶ ὑλικὴ βοήθεια.

7) Προπονήσεις τῶν μελῶν μὲ εἰδικούς, σὲ διάφορες καλλιτεχνικὲς ἐκφάνσεις καὶ δργάνωση δημοσίων ἐκθέσεων.

8) Δραματικὲς παραστάσεις.

9) Κονσέρτα ἀπὸ ἐρασιτέχνες τῆς "Ενωσης μὲ τὴ συνεργασία διαλεκτῶν καλλιτεχνῶν.

Τὸ ἔργο μας ἔτσι ποὺ παρουσιάζεται εἶναι βαρὺ καὶ δύσκολο.

Καὶ οἱ εὐθύνες ποὺ περικλείει ἡ προγραμματική μας ἀνάλυση εἰνέ πολλές.

Η ΕΝΩΣΗ ΟΜΩΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ βασίζεται στὴν δράση ποὺ ἔδειξαν τὰ μέλη τῆς Ελλην. Νεαν. Ενωσης ὡς σήμερα καὶ στὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ ἔλχαν γιὰ κάθε ὥραιαν προσπάθεια.

Βασίζεται ἀκόμη καὶ στὴν προθυμία τῆς κοινωνίας μας ποὺ συνδράμει κάθε ἀνθρωπιστικὸ ἔργο, βασίζεται καὶ σὲ Σᾶς τοὺς μορφωμένους καὶ σὲ Σᾶς τοὺς ἀγνωστοὺς νέους τοὺς φυσικοὺς συναντιλήπτορές της.

Ζητεῖ νὰ τὴν συντρέξετε μὲ τὴν ἡθικὴ καὶ τὴ χρηματικὴ σας συνδρομὴ καὶ μὲ τὴν ἀγάπη σας νὰ συντελέσετε στὴν ἐπιτυχίᾳ τοῦ ὥραιον αὐτοῦ σκοποῦ ποὺ δείχνει πόσο δυναμωμένη καὶ πόσο συγχρονισμένη βρίσκεται σήμερα ἡ Ελληνικὴ νεότητα.

Η ίδια συνέλευση ἀνάδειξε καὶ τὸ ἔξης Διοικητικὸ Συμβούλιο γιὰ τὴ χρῆση τοῦ 1924.

Πρόεδρος Ηράκλ. Φυσεντζίδης

Γραμματέας Χαρ. Καλβοκορέσης

Ταμίας Γ. Βιδάλης

Αντικαπαστάτης Σύμβουλος Θ. Ξανθόπουλος

Στὴν προσπάθεια μας νὰ διαδόσουμε τὶς ἀρχές μας καὶ οᾶλλα κέντρα τῆς Αἰγύπτου, στάλθηκαν στὸ Κάιρο σὰν ἀντιρρόσωποι μας οἱ κύριοι Ήρ. Φυσεντζίδης καὶ Ἀλ. Μουζακίτης γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τοὺς ἐκεὶ νέους ἀν μπορεῖ νὰ ίδρυθεῖ καὶ στὸ Κάιρο παρόμοια "Ενωση ἐμψυχώνοντας τὴν μελετούμενη προσπάθεια, μὲ τὴ διαβεβαίωση ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς συνδρομῆς ἐκ μέρους τῆς ἀλεξαντρινῆς "Ενωσης.

Οἱ καϊρινοὶ νέοι — λιγοστοὶ μὰ διαλεχτοὶ κ' ὑποσχετικώτατοι — ἐνθουσιώδικα δέχτηκαν τὴν πρόταση καὶ στὴ γεν. Συνέλευση ποὺ συγκροτούμηκε γιὰ τὴν ἐπικύρωση τῆς ίδρυσης ἔξελεξαν τῷμελῆ ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς κυρίους Στ. Βραζάλη, Κ. Μαυρομάτη καὶ Κ. Σταύρου, ἡ δόπια θὰ προσπαθήσει νὰ σχετίσει τὰ μέλη μεταξὺ τους ὥστε σὲ λίγο καιρὸ σὰν ἐπιτευχτεῖ ἀληθινὴ κ' ελλικρινῆς διάθεση ἐκλέξουν Δ. Συμβούλιον ἀπὸ τοὺς καταληλοτέρους.

Οἱ διὸ Ενώσεις ἀρχισαν τὴν μεταξύ τους ἐπικοινωνία.

ΔΗΛΩΣΗ

"Ο συνεργάτης μας Θανάσης Πεύκος ὑπογράφεται σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο μὲ τ' ἀληθινό του ὄνομα Θ. Ξανθόπουλος.